

Protokoll

Fra møte i Hovedkomiteen

Dato: 19.04.2017, kl. 10.00 – 16.30

Sted: Thon Hotel Opera, Dronning Eufemias gate 4, 0191 Oslo

Møteleder: Gro-Ingunn Hemre

Deltakere

Fra Hovedkomiteen:

Jan Alexander (leder), Gro-Ingunn Hemre (møteleder), Lene Frost Andersen (sak 1-3 til kl 12), Tor Gjøen (stiller for Ida Skaar), Brit Hjeltnes, Åshild Krogdahl, Torsten Källqvist, Trond Rafoss, Eystein Skjerve (stiller for Yngvild Wasteson), Janneche Utne Skåre (sak 3-6), Inger-Lise Steffensen, Vigdis Vandvik

Forfall: Edel Oddny Elvevoll, Hilde-Gunn O Sorteberg, Merete Hofshagen, Kristin Holvik (skulle stille for Per-Ole Iversen), Ida Skaar, Yngvild Wasteson

Fra Statens strålevern: Mari Komperød og Lavrans Skuterud (begge sak 1-3)

Fra Mattilsynet: Kirstin Færden, Torhild Agnalt Østmo

Forfall fra Miljødirektoratet: Janne Øvrebø Bohnhorst

Fra VKMs sekretariat: Ingrid M. Høie, Elin Thingnæs Lid (ref.), Inger Therese Laugsand Lillegaard, Carola Rosseland, Astrid Tvedt (sak 5)

1. Velkommen, fravær, habilitet og godtgjøring

Nestleder for hovedkomiteen, Gro-Ingunn Hemre, ønsket velkommen til møtet. Ingen av medlemmene erklærte at de hadde mulige interessekonflikter i sakene som skulle behandles. Ingen hadde innspill på protokoll fra forrige møte. Protokollen blir publisert neste uke når fristen for innspill har gått ut.

2. Godkjenning av møteinnkalling og dagsorden

Møteinnkalling og dagsorden ble godkjent uten endringer.

3. Radioaktivitet i mat

Bakgrunn

Forvaltningen av radioaktivitet i mat og fôr i Norge har siden 1986 vært preget av forurensning som følge av ulykken i Tsjernobyl. Det foregår fortsatt oppfølging i form av mottiltak og målinger for å redusere dosebelastningen av radioaktiv cesium til befolkningen. Da nivåene av cesium i rein og småfe varierer mye fra år til år, administrerer myndighetene fortsatt et system med nedfôring av dyr med målte verdier av Cs-137 over grenseverdiene.

EU har som en følge av Tsjernobyl-ulykken i beredskapsøyemed fastsatt grenseverdier for landbruksprodukter fra tredjeland gjennom Euratom-avtalen. Euratom har også grenseverdier for både cesium og andre isotoper i næringsmidler og fôr som skal gjelde i den første fasen etter en atomulykke.

Bestemmelsene om radioaktivitet i mat er gitt på nasjonalt grunnlag og er i praksis de samme som EUs krav. Unntakene er villfanget ferskvannsfisk og kjøtt fra tamrein og vilt som har en høyere grenseverdi. Målet er på sikt at grenseverdien senkes og blir på linje med de anbefalte verdiene i EU.

Mattilsynet skal revidere tiltaksgrensene og grenseverdiene for radioaktive stoffer i drikkevann og næringsmidler og lage nye der det er behov. Grenseverdiene er ment til håndteringen av normalsituasjonen, beredskapssituasjoner og langtidsoppfølgingen etter hendelser. Verdiene bør gjenspeile EUs Euratom-regelverk i størst mulig grad, dvs. at de også skal gjelde fôr og omfatte flere nuklider.

Før møtet

Møtedeltakerne mottok utkast til vurdering på epost 3. april, sammen med en liste over spesifikke og generelle momenter som prosjektgruppen ønsket at medlemmene av hovedkomiteen skulle vurdere ved gjennomlesing.

Introduksjon og i inndeling i grupper

Prosjektdeltaker fra sekretariatet, Inger Therese Laugsand Lillegaard, ga en innledning der hun repeterte bestillingen fra Mattilsynet og pekte på utfordringer ved kompleksiteten i oppdraget. Mål for dagen og gruppearbeidet ble presentert før deltakerne ble delt inn i grupper.

Gruppearbeid – sirkulering tre stasjoner

De fire spørsmålene (se under) i bestillingen fra Mattilsynet, og datagrunnlaget som skal brukes for å besvare spørsmålene, ble gjennomgått og diskutert i mindre grupper. Hver gruppe sirkulerte mellom tre stasjoner som representerte spørsmålene i bestillingen (spørsmål 2 og 3 ble diskutert samlet). Representanter for prosjektgruppen ga en kort presentasjon om bakgrunnen for det aktuelle spørsmålet, og ledet diskusjonen om hvordan prosjektgruppen har valgt å besvare det.

De fire spørsmålene i oppdraget fra Mattilsynet er

1. Hvilken helserisiko utgjør radioaktivitet i mat – inkludert den som sankes og fangstes til eget bruk - for den generelle befolkningen og ev. utsatte grupper i dag?
2. Hvilken helserisiko ville eksponering for verdiene av Cs-137 utgjøre for ulike befolkningsgrupper dersom man ikke hadde gjort tiltak for å redusere dem, dvs. slik de framkommer i levededyrmålingene for reinsdyr og sau?
3. Hvilken endring i helserisikoen medfører en reduksjon av grenseverdien fra 3000 Bq/kg til hhv. 1500 Bq/kg og 600 Bq/kg i norskprodusert reinsdyrkjøtt for hele befolkningen og spesielle grupper?
4. Hva blir helserisikoen for den norske befolkningen dersom «beredskapsgrenseverdiene» i Euratom-avtalen benyttes ved en hendelse, gitt de samme forutsetningene som i EUs ekspertvurdering?

Diskusjon, vedtak og veien videre

Prosjektleder Carola Rosseland presenterte planen for arbeidet fremover. Deretter ble det åpnet for diskusjon i plenum, der målet var å enes om oppfølgingspunkter som prosjektgruppen kan ta med seg inn i det avsluttende arbeidet med vurderingen. Med hjelp fra Lillegaard, tok møteleder utgangspunkt i resultatene fra gruppearbeidet.

Vedtak:

Hovedkomiteen støtter prosjektgruppens forslag til hvordan oppdraget skal løses og ber arbeidsgruppen om å ferdigstille dokumentet i henhold til innspill fra komiteen.

Hovedkomiteen støtter at referansepersonene Lene Frost Andersen og Janneche Utne Skåre følger opp prosjektgruppens arbeid med hovedkomiteens innspill.

4. Orienteringer fra Mattilsynet og Miljødirektoratet

Mattilsynet

Mattilsynet ved Kirstin Færden presenterte prioriterte områder der Mattilsynet ser behov for risikovurderinger eller andre vitenskapelige vurderinger fra VKM, sammen med en overordnet bakgrunn for hva som styrer behovene.

Forslag til Mattilsynets bestillinger til VKM er behandlet av fagavdelingenes ledermøte på MTs hovedkontor. Dette har resultert i en prioritert liste over mulige bestillinger som ble oversendt VKM 6. februar 2017, med ønske om kommentarer og tilbakemelding om hva VKM har kapasitet til å ta imot når. Listen er også sendt Miljødirektoratet til orientering. Den har vært diskutert på flere møter mellom kontaktpersonene i VKM og Mattilsynet.

Utgangspunkt for Mattilsynets arbeid og prioriteringer er Mattilsynets samfunnsoppdrag, strategi 2014 – 2020, og budsjett disponeringsskriv 2017-19.

Samfunnsoppdraget til Mattilsynet er å

- Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann
- Fremme god helse hos planter, fisk og dyr
- Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr
- Fremme human helse, matkvalitet og forbrukerhensyn
- Ivareta miljøvennlig produksjon

Mattilsynets arbeid skal være (mer) kunnskapsbasert: Mattilsynet skal ha god kunnskap om tilstanden og utviklingen på våre ansvarsområder. Mattilsynet skal bruke kunnskapen fra VKM, kunnskapsinstitusjonene og andre miljøer. Mattilsynets prioriteringer og beslutninger skal være basert på risiko- og konsekvensanalyser. Prioriterte faglige utfordringer er:

1. Beredskap
2. Fiskehelse og fiskevelferd
3. Drikkevann
4. God dyrevelferd
5. Antibiotikaresistens
6. Uønskede stoffer
7. Import og internasjonalisering
8. Dyrehelse
9. Nye produkter

Noen utfordringer som gjenspeiles i prioritert liste over mulige bestillinger er

- Uønskede kjemiske stoffer i mat – Mattilsynet har behov for vitenskapelig baserte råd om hvilke vi bør prioritere.

- Sammensetningen av kosttilskudd og nye produkter til mat og fôr er krevende utfordringer
- Fiskesykdommer og fiskevelferd er høyt prioriterte områder
- Landdyrhelse og -velferd – multiresistente bakterier, dyrevelferd, import av dyr og smitte og nye sykdommer trenger å vurderes
- Plantehelse – økt import og endret klima krever kunnskap om nye planteskadegjørere

Utfordringer for Mattilsynet er å utnytte sine ressurser best mulig. Mattilsynet må differensiere innsats slik at de bruker de mest effektive virkemidlene innenfor ulike områder. Det forutsetter at Mattilsynet vet hva som virker best. Forbrukerinformasjon og veiledning til næring krever at Mattilsynet har oppdatert kunnskap om situasjonen på sine ansvarsområder og kan forklare betydningen av resultatene fra nyere risikovurderingsmetodikk.

Prioritert liste over mulige bestillinger som Færden viser til har vært til kommentering i sekretariatet. Ikke alle faggruppene har sett listen. Forslagene på listen har ulik status, fra å være en foreløpig idé til saker som allerede er i bestillingsdialog eller igangsatt i VKM. Hovedkomiteen og faggruppene ønsker å være orientert om de ulike sakene på listen.

Leder for faggruppen for dyrehelse påpekte at i saker der både Mattilsynet og Miljødirektoratet er oppdragsgivere erfarer faggruppen at det vil være mest hensiktsmessig at oppdraget formuleres i ett felles bestillingsbrev.

Vedtak:

VKM sekretariatet vil videreformidle listen når Mattilsynet har laget en oppdatert versjon.

Miljødirektoratet

I Miljødirektoratets fravær ga sekretariatet en orientering om evalueringen av prøveperioden for VKMs miljøoppdrag som Miljødirektoratet foretar på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet. VKM utfører miljørisikovurderinger av fremmede organismer, mikrobiologiske produkter og handel med truede arter (CITES) i en prøveperiode på to år. Prøveperioden varer ut 2017. I tillegg utfører VKM miljørisikovurderinger av genmodifiserte organismer. Dette arbeidet er også inkludert i evalueringen som skal ferdigstilles 1. juni 2017. Miljødirektoratet innhenter faktagrunnlag fra VKM. Frist for denne rapporteringen er 24. april. Miljødirektoratet vil samtidig høre Mattilsynet og Artsdatabanken om samarbeid og tverrfaglig arbeid.

Hovedkomiteen påpekte at Miljødirektoratet bør også høre de av VKMs medlemmer som er sentrale for dette arbeidet.

Vedtak:

Sekretariatet vil videreformidle hovedkomiteens innspill til Miljødirektoratet.

5. Nytt fra sekretariatet

VKM/EFSA-symposium om ERA

VKM sekretariatet jobber for tiden med å få på plass programmet for et symposium i samarbeid med EFSA, om miljørisikovurderinger (ERA). Symposiet vil finne sted 26-27. oktober i Oslo-området. En skisse til program vil bli sendt ut til hovedkomiteen så snart denne er klar.

Orientering fra møter

Sekretariatet orienterte om Mattilsynets møte med kunnskapsstøtteinstitusjonene (KI), Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og VKM 11. januar 2017. Møtet var svært positivt for VKM. Noen av hovedbudskapene som ble slått fast på møtet var at Norge har en robust modell for risikoanalyse, inkludert kommunikasjon. Dagens modell etter matreformen, med et tydelig skille mellom håndtering og vurdering og VKMs sentrale rolle i dette fikk bekreftelse og alle parter må sikre at den fungerer. Angående økonomimodellen så ser man ingen gode alternativer til dagens modell. Denne forutsetter en god dialog mellom Mattilsynet, KI, VKM og departementene. Alle parter må være åpne om prioriteringer og ha magemål når det gjelder risikovurderinger da kapasiteten hos VKM er begrenset. En god bestillingsdialog er viktig og skal prioriteres.

På møtet 11. januar kom det tydelig frem at et utvidet miljømandat hos VKM har vært høyst nødvendig, og at miljøaspektet er stadig mer viktig hos forvaltningen. At tverrfagligheten mellom helse og miljø i VKMs mandat er ønsket ble også bekreftet av ekspedisjonssjefen for Klima og miljødepartementet, Lene Lyngby, på sekretariatets internseminar i januar.

Flere av kunnskapsstøtteinstitusjonene som var til stede på møtet 11. januar understreket at det å bidra i VKMs arbeid er en viktig del av deres forvaltningsstøtte. NMBU får ingen grunnbevilgning fra Kunnskapsdepartementet for å gi kunnskapsstøtte og risikovurderinger til MT og VKM, men ønsker å bidra med sin kompetanse. NMBU ser klart at ansattes deltakelse i VKM-arbeid gir verdifull kompetanse tilbake til egen forskning og undervisning.

Hovedkomiteen takket for orienteringen. Hovedkomiteens erfaring er at kommunikasjonen fra øverste ledelse i kunnskapsinstitusjonene til avdelingsledelse og til ansatte kan være mangelfull angående viktigheten av at disse bidrar til arbeidet i VKM. Det er viktig at ledelsen i VKM gjør det de kan for at dette kommuniseres på alle hold.

Orientering om faste samarbeidsgrupper og arbeid på tvers i sekretariatet

Siden januar har sekretariatet organisert mye av det faglige arbeidet sitt med teamarbeid i tre såkalte faste samarbeidsgrupper. Disse gruppene har fått navnene «Mat og fôr», «Biodiversitet» og «Mikrobiologi». Målsettingen med en slik organisering er blant annet:

- En effektiv og mer fleksibel bruk av folk, noe som gjør sekretariatet mer robust
- Bruke kollegaer som sparringspartnere og oppnå økt kompetanseutveksling
- Stimulere til tverrfaglige synergier

De faste samarbeidsgruppene vil ha ulike typer oppgaver, blant annet:

- Gruppen har ansvar for bestillingsdialogen med oppdragsgiver, med hjelp fra medlemmene
- I evaluerings- og avslutningsfasen av et oppdrag bidrar gruppen med erfaringer og innspill på hva som fungerte godt og hva som kunne vært gjort annerledes i prosjektet, og dele kompetansen med hele sekretariatet
- Faglig fordypning som gruppemedlemmene føler at de trenger
- Utvikling av aktuell metodikk
- Drøfte/utveksle saker fra EFSA eller andre risikovurderingsorganer

Orientering om samhandling på Risken og arbeid med nye nettsider

Kommunikasjonsrådgiver Astrid Tvedt i sekretariatet presenterte nye nettsider for VKM som er under utvikling. Utviklingsarbeidet er basert på et forprosjekt som foregikk i perioden 15. november – 30. januar 2017. I forprosjektet ble hovedmålgruppene identifisert. De som besøkte nettsidene ble spurt om å delta i en spørreundersøkelse og representanter fra hovedmålgruppene ble intervjuet. Utviklingen av de nye nettsidene startet i april og skal ferdigstilles i slutten av juni. De nye nettsidene skal lanseres i september. Et stort stykke arbeid skal gjøres før det, blant annet å oppdatere og legge inn faste tekster og legge inn alle risikovurderinger på både norske og engelske sider. En plan for dette arbeidet ble presentert.

Hovedkomiteen var opptatt av at nettsidene er hovedbasen for VKMs risikovurderinger, og at det derfor er viktig at alle VKMs rapporter er tilgjengelig også under utviklingsarbeidet. Hovedkomiteen håper at dette lar seg gjøre ved å beholde de gamle nettsidene frem til alt er på plass i de nye. Hovedkomiteen var også opptatt av lesbarhet og universell utforming. Dette er krav som de nye nettsidene skal oppfylle og som vil bli ivaretatt.

6. Møtedatoer

Neste møte i hovedkomiteen er 8. juni 2017. Dato for høstens møter er ikke satt.

7. Eventuelt

Ingen saker.